

ZIN IN LEREN! ZIN IN LEVEN! Nieuw leerplanconcept voor het katholiek basisonderwijs

De ontwikkeling van Zin in leren! Zin in leven!, het nieuwe leerplanconcept voor het katholiek basisonderwijs, zit op kruissnelheid. De leerplanontwikkelaars gaan daarbij communicatief-pragmatisch te werk: een grote betrokkenheid van het werkveld en een snelle en continue communicatie staan daarbij centraal. Tijdens de Ronde van Vlaanderen in augustus 2015 kregen de directies van het (buitengewoon) basisonderwijs van Ria De Sadeleer, directeur van de Dienst Curriculum & vorming, een eerste korte toelichting.

In het najaar van 2015 informeerden we via leerplandagen meer dan drieduizend deelnemers over de krachtlijnen en het nieuwe ordeningskader. Dat kader wordt in het werkveld als helder, toegankelijk en vlot bruikbaar ervaren. Het beantwoordt aan de suggesties voor de huidige leerplannen, die we door middel van enquêtes in het schooljaar 2014-2015 verzameld hebben: zorg voor samenhang vanuit een duidelijke visie op leren en ontwikkelen van kinderen, saneer en vermijd overlappingsen, sla bruggen tussen kleuter- en lager onderwijs, tussen buitengewoon en gewoon basisonderwijs, zorg voor een multimediaal leerplan met hedendaagse vormgeving en geef scholen ruimte voor eigen initiatief.

Willen, mogen en kunnen veranderen

De sleutel tot een echt succesvolle implementatie van het leerplanconcept ligt echter bij de schoolteams zelf. Essentieel daarbij is het zorgen voor een positief gevoel (motivatie) en voor een duidelijke en haalbare verandering (gelegenheid en omgeving). Schoolteams moeten willen, mogen en kunnen veranderen:

- willen veranderen: de motivatie (gestimuleerd door urgentie en doel);
- mogen veranderen: de gelegenheid hebben om nieuw gedrag te leren (gesteund door medestanders, beloning en context);
- kunnen veranderen: de nodige vaardigheden verwerven (door leren, herhalen en gefaseerd aanpassen).

Schoolteams veranderen niet zomaar. Er is een duidelijke motivatie nodig waarom de verandering *op dit moment* moet plaatsvinden. De Britse managementgoeroe Simon Sinek heeft daar een duidelijke mening over: 'Als organisatie moet je starten met waartoe. Mensen moeten geloven in verandering. Mensen en dus organisaties opereren op drie niveaus: wat je doet, hoe je het doet en waartoe je het doet. Het wat en het hoe zijn rationele niveaus. De waartoe-vraag daarentegen refereert aan emoties. Aan geloof, vertrouwen en een goed gevoel.'

Wartoe van het leerplanconcept

De leerplanmakers vonden het antwoord op de waartoe-vraag voor *Zin in leren! Zin in leven!* in het opvoedingsproject van de katholieke basisschool: uniciteit in verbondenheid. Dat zijn twee bakens die onlosmakelijk verbonden zijn met het christelijke mens- en wereldbeeld. Iedere leerling is uniek en leerkrachten geloven in de groeikracht van ieder kind. Echte ontwikkeling kan alleen plaatsvinden in verbondenheid met de ander, de gemeenschap, de wereld en God. In 2013 kreeg het opvoedingsproject via vijf opdrachten een frisse en hedendaagse vorm in de 'Opdrachten voor het Katholiek Basisonderwijs in Vlaanderen' (OKB).

Zin in leren

In de 'Opdrachten voor het Katholiek Basisonderwijs in Vlaanderen' staat een warme oproep om uit te gaan van een gezonde leerambitie voor iedere leerling. Daarbij gaat er veel aandacht naar het benutten van de

leerkracht die in ieder kind schuilt en naar het eigenaarschap over het eigen leren. Dat mag niet verbazen. Levenslang leren is een voorwaarde voor een zelfredzame en gelukkige toekomst in de snel evoluerende maatschappij rondom ons. Wie leert, is mee en heeft toegang tot de wereld en de maatschappij. Dat maakt leren net zo zinvol.

Zin in leven

De katholieke basisschool wil haar leerlingen voorbereiden op een zelfzaam en gelukkig leven binnen én buiten de school. Daarom gaat ons onderwijs uit van levensechte en relevante leercontexten. Door werk te maken van de ontwikkeling van kennis, vaardigheden en attitudes die bijdragen aan de zelfredzaamheid en veerkracht van kinderen, hopen wij dat ze met voldoende zelfvertrouwen in het leven staan, ook wanneer dat leven al eens lastig is en moeizaam verloopt.

Zin in leren! Zin in leven!

Leren impliceert dat je heel wat nieuwe dingen over de wereld en het leven in die wereld ontdekt. Zo maakt leren nieuwsgierig en stimuleert het de leerhonger: er is nog zoveel meer te ontdekken, te weten, te kunnen en te zijn. Dat geeft betekenis aan ieders leven, dat daardoor bijzonder beloftevol wordt. Er valt namelijk nog zoveel te beleven.

Omgekeerd worden we in ons dagelijks leven geregeld gehinderd door gebrek aan kennis, door onkunde of door situaties waarbij we ons geen houding weten te geven. Dan voelen we de nood aan vorming en krijgen we zin in leren – zin in scholing zeg maar. Uiteindelijk willen we op een zo comfortabel mogelijke manier verder met ons leven.

Zin in leren! Zin in leven! mag je dus ook lezen als *Zin in leven! Zin in leren!*. Leren en leven kunnen zowel elkaars motor als elkaars resultante zijn. 'Zin in' draagt dus een dubbele betekenis in zich. Enerzijds verwijst het

naar alles wat met intrinsieke motivatie te maken heeft: 'goesting', optimisme voor de toekomst, vertrouwen in groei en ontwikkeling, verwachting van het uitdagende, nieuwsgierigheid naar het nieuwe en leerhonger. Anderzijds verwijst 'zin in' naar de zoektocht naar betekenis van de dingen en naar de inspiratie van waaruit dingen voortkomen of begrepen kunnen worden.

1 september 2019: uiterste startdatum nieuw leerplanconcept

Het leerplanconcept *Zin in leren! Zin in leven!* wordt in het voorjaar van 2017 ter goedkeuring aan de onderwijsinspectie voorgelegd. Om scholen voldoende tijd te geven zich op het nieuwe concept voor te bereiden, spraken we met de inspectie nu reeds een overgangperiode af van 1 september 2017 tot de uiterste startdatum 1 september 2019. Die periode kunnen scholen gebruiken om zich het leerplanconcept eigen te maken. En daarbij laten we scholen niet aan hun lot over.

Eigenaar worden van Zin in leren! Zin in leven! ...

... als pedagogisch begeleider

Alle pedagogisch begeleiders basisonderwijs zijn vanaf de start van het ontwikkelproces betrokken door deelname aan ontwikkelgroepen en vormingsdagen. Zo denken we samen na over materialen en scenario's voor de implementatieperiode. Vanaf het voorjaar van 2016 richten we op geregelde tijdstippen leerplanacademies in om interactief met begeleiders én lerarenopleiders uitgangspunten, inhoud en implementatievaardigheden van het leerplanconcept te verdiepen. In juli en september 2016 worden telkens twee zomercursussen georganiseerd. Immers, leren doe je – ook als begeleider – door vallen en opstaan, door oefenen en nogmaals oefenen en door ervaringen op te doen en uit te wisselen.

... als directeur, kernteam, schoolteam

Volgend schooljaar organiseren we Vlaanderenbreed een vijftigtal proeftuinen. In die proeftuinen verkennen schoolteams en scholengemeenschappen de implementatie van *Zin in leren! Zin in leven!* in de eigen context. Ze worden daarbij – afhankelijk van het gekozen traject – in meerdere of mindere mate ondersteund door een duo van pedagogisch begeleiders. Proeftuinen bieden een veilige omgeving voor de eerste stappen van de implementatie. Ze zijn opgevat als een lerende context voor alle betrokkenen: zowel voor het schoolteam als voor de begeleiders

us. Uit de proeftuinerij ervaringen distilleren we randvoorwaarden en methoden die belangrijk zijn voor een goede implementatie van het leerplanconcept.

Scholen die niet aan de proeftuinen deelnemen, hoeven geen jaar te wachten met het verkennen van *Zin in leren! Zin in leven!* Door middel van een lezing en door de organisatie van workshops tijdens een pedagogische studiedag, een leerplanacademie op leerkrachtniveau, een lerend netwerk van kernteams ... zorgen we voor een rijk scala aan vormingsmogelijkheden vanaf september 2016.

Daarbij is het belangrijk dat elke directeur de implementatie probeert aan te knopen bij de noden in het schoolteam. Het implementatieproces krijgt zo hetzelfde ontwikkelingsgericht perspectief als het leerplanconcept zelf. De implementatiestrategie bestaat uit het zetten van kleine (evolutionaire) stappen en het creëren van een klimaat van continu leren van en door elkaar. Daarbij is het benoemen en vieren van (kleine) successen een stimulans om een volgende stap te zetten en een patroon te verankeren van onderzoek en verbetering en een voortdurende herhaling van onderzoeken en verbeteren. Voor de vormgeving van het implementatieproces spiegelen we ons aan acht eenvoudige succesfactoren voor verandering van professor. John Kotter. In *School+visie* 2015-2016 nummer 4 licht projectleider Kris De Ruyscher de acht factoren toe.

Ontwikkelvelden en '-thema's

Het leerplanconcept ordent de competenties die kinderen nodig hebben om goed te functioneren in de hen omringende wereld in elf ontwikkelvelden en onderliggende thema's. Het ordeningskader is echter niet de wijze waarop het onderwijsaanbod wordt georganiseerd. Meer dan in onze huidige leerplannen willen de leerplanmakers de horizontale en verticale samenhang weergeven om te komen tot een geïntegreerd onderwijsaanbod. Het ordeningskader van het leerplanconcept en de digitale applicatie zijn daarbij slechts een hulpmiddel.

Veel essentiëler is vanuit het gewenste toekomstbeeld en het waartoe kijken naar wat nodig en werkzaam is. Een basisschool is naast een leergemeenschap ook steeds een leefgemeenschap. Daarom daagt *Zin in leren! Zin in leven!* schoolteams uit om samen werk te maken van een stimulerend opvoedingsklimaat waarin de aandacht voor zowel het individu als de groep zichtbaar wordt.

Samen school maken

Zin in leren! Zin in leven! wil elk schoolteam uitdagen om te bouwen aan een professionele gemeenschap waarin iedereen zich gewaardeerd voelt, waar mensen in dialoog treden met elkaar, waar mensen elkaar aanvaarden, aanmoedigen en bevestigen met geloof in ieders mogelijkheden en groeikracht. *Zin in leren! Zin in leven!* daagt elk team uit om co-bezieler en medearchitect van de menswording van haar leerlingen te zijn en dat binnen een christelijk perspectief op mens en wereld.

Magister Bernardus van Chartres formuleerde al in de twaalfde eeuw na Christus daarvoor een treffende metafoer, die ook is uitgebeeld in één van de beroemde gebrandschilderde ramen van de kathedraal van Chartres: "Wij zijn dwergen op de schouders van reuzen. Wij zien meer en verder dan zij, niet omdat onze blik scherper is of omdat wij groter zijn, maar omdat hun reusachtige gestalte ons verheft en draagt."

De klauterpartij van de dwerg, die op de schouders van de reuzen probeert te raken, is de inspanning die wij doorgaans omschrijven als onderwijs: het - vaak moeizame - proces van leren, ondersteund door onderwijzen. Verder kijken doe je door gebruik te maken van wat je kunt leren van mensen die je voorgingen, door hun ervaringen en resultaten te benutten.

Uitkijken naar de toekomst

Zin in leren! Zin in leven! is een ambitieus project voor het katholiek basisonderwijs. Het leerplanconcept vormt de volgende jaren de basis voor het werken met kleuters en leerlingen, in gewoon en buitengewoon onderwijs. We streven bij de implementatie naar een goed evenwicht tussen eigenaarschap van scholen en leerkrachten over leerplanwerk, met voldoende ruimte voor eigen invulling en vertrouwen in het beleidsvoerend vermogen van de school. Tegelijk bieden we vanuit pedagogische begeleiding degelijke ondersteuning op maat. Via *Zin in leren! Zin in leven!* geven we een antwoord op de waartoevraag van het onderwijs waar men voor kiest. Dat resulteert in kwalitatief onderwijs vanuit de 'Opdrachten voor het Katholiek Basisonderwijs in Vlaanderen' (OKB). In alles wat we doen en ontwikkelen, staat daarom de uiteindelijke gebruiker, de leerkracht, centraal, samen met voor wie we onderwijs inrichten, de leerling. Het doel van het katholiek onderwijs is uiteindelijk dat leerkrachten passend onderwijs kunnen realiseren met leer- en groeikansen voor alle leerlingen.

Meer lezen

Kotter, J. P., *Leiderschap bij verandering*, Boom, Amsterdam, 2005.

Le Goff, J., *De intellectuelen in de middeleeuwen*, Wereldbibliotheek, Amsterdam, 1989.

Opdrachten voor het katholiek basisonderwijs in Vlaanderen, VVKBa0, 2013.

School+visie, 7, nr. 4.

School+visie, 7, nr. 5.

School+visie, 8, nr. 2.

School+visie, 8, nr. 3.

School+visie, 8, nr. 4.

www.katholiekonderwijs.vlaanderen > Thema's A-Z → Z → Zin in leren! Zin in leven!

Anne Verhoeven
Teamverantwoordelijke basisonderwijs
Dienst Curriculum & vorming